

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

The expression of modifiers and arguments in the noun phrase and beyond

A typological study

van Rijn, M.A.

[Link to publication](#)

License

Other

Citation for published version (APA):

van Rijn, M. A. (2017). *The expression of modifiers and arguments in the noun phrase and beyond: A typological study*. LOT.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Samenvatting in het Nederlands

De uitdrukking van modificeerders en argumenten in de nominale constituent en daarbuiten: Een typologische studie

Lexicale elementen in een constituent of zin vormen afhankelijkheidsrelaties. Deze relaties bestaan uit een hoofd en een afhankelijk element; het hoofd is het element dat de syntactische categorie en distributie van de gehele constituent bepaalt. In navolging van de taalkundige theorie Functional Discourse Grammar (voortaan FDG; Hengeveld & Mackenzie 2008) veronderstelt deze studie dat deze afhankelijkheidsrelaties in te delen zijn in twee semantische typen: hoofd-modificeerdersrelaties en hoofd-argumentsrelaties. Argumenten zijn inherent aan de betekenis van het hoofd, terwijl modificeerders slechts optionele informatie toevoegen aan de betekenis van het hoofd. Hoewel het onderscheid tussen modificeerders en argumenten van werkwoordelijke hoofden breed gedragen wordt, is dit onderscheid ook van toepassing op naamwoordelijke hoofden (zie, bijvoorbeeld, Hengeveld & Mackenzie 2008: 305–307). Voorbeelden van hoofd-argumentsrelaties zijn die tussen een verbaal predicaat en zijn argument(en), een adpositie en zijn argument, en die tussen een relationeel naamwoord (typisch een verwantschapsterm of een naamwoord dat een lichaamsdeel aanduidt) en zijn bezitter. Voorbeelden van hoofd-modificeerdersrelaties zijn die tussen een naamwoord en een bijvoeglijk naamwoord, een werkwoord en een bijwoord van wijze of graad, en die tussen een niet-relationeel naamwoord (typisch naamwoorden die concrete, niet-levende objecten aanduiden, zoals ‘pen’ of ‘pot’) en zijn bezitter.

In deze studie onderzoek ik de mate waarin het semantische onderscheid tussen modificeerders en argumenten de cross-linguïstische uitdrukking van verschillende afhankelijkheidsrelaties bepaalt. Ik richt me in de eerste plaats op possessieve nominale constituenten (voortaan NCs) – dat wil zeggen, het semantische onderscheid tussen relationele en niet-relationele naamwoorden. Daarnaast richt ik me ook op adpositionele constituenten en werkwoordelijke hoofdzinnen. Met betrekking tot possessieve NCs bestudeer ik drie aspecten van uitdrukking: (i) de plaats (of *locus*) van possessieve markering (in Hoofdstuk 2), (ii) de mate van referentialiteit van persoonsmarkering, en (iii) de vormelijke onafhankelijkheid van persoonsmarkering (beide in Hoofdstuk 3). Het vierde aspect dat bestudeerd wordt (in Hoofdstuk 4) is (iv) de mate van identieke codering van possessieve NCs, adpositionele constituenten en één- en tweeplaatsige werkwoorden in hoofdzinnen.

In Hoofdstuk 2 richt ik me op talen die een vormelijk onderscheid maken tussen modificeerders en argumenten in possessieve NCs – dit wordt traditioneel aangeduid als een onderscheid tussen *vervreemdbaar* en *onvervreemdbaar* bezit. Uit de data blijkt dat talen met dit onderscheid typisch de modificeerder markeren in hoofd-modificeersrelaties (“vervreemdbaar bezit”) en typisch het hoofd markeren in hoofd-argumentsrelaties (“onvervreemdbaar bezit”). Deze bevindingen geven aanleiding tot twee cross-linguïstische generalisaties: als een taal het hoofd markeert in hoofd-modificeerdersrelaties, dan markeert het ook het hoofd in hoofd-argumentsrelaties, en als een taal het argument markeert, markeert het ook de modificeerder. Beide generalisaties kunnen worden toegeschreven aan het feit dat de semantische relatie tussen een hoofd en een modificeerder niet inherent is aan de betekenis van het hoofd. Het gevolg is dat deze relaties een grotere behoefte hebben aan morfosyntactische markering dan hoofd-argumentsrelaties.

In dit tweede hoofdstuk hanteer ik daarnaast een nieuwe analyse van persoonmarkeerders in termen van locus, waarin ik een onderscheid maak tussen referentiële markeerders en congruentiemarkeerders op basis van de distributie van (possessieve) rol-informatie tussen de persoonsmarkeerder en de bezitter. Dit onderscheid is niet alleen een theoretische verfijning ten opzichte van de traditionele typologie van locus van markering, het brengt ook een andere cross-linguïstische tendens aan het licht: als, in een taal, hoofd-argumentsrelaties uitgedrukt worden door referentiële markeerders worden hoofd-modificeerdersrelaties ook uitgedrukt door referentiële markeerders. Deze bevinding geeft aan dat, cross-linguïstisch, modificeerders vaker een referentiële uitdrukking krijgen dan argumenten, hetgeen ook kan worden toegeschreven aan de functionele gemarkeerdheid van modificeerders als optionele toevoegingen van het hoofd.

De referentialiteit van possessieve persoonsmarkeerders wordt verder onderzocht in Hoofdstuk 3. In dit hoofdstuk bestudeer ik twee aspecten van uitdrukking: de mate van referentialiteit en de mate van vormelijke onafhankelijkheid van persoonsmarkeerders, waarbij ik me wederom richt op talen met een onderscheid tussen *vervreemdbaar* en *onvervreemdbaar* bezit. In tegenstelling tot veel eerder werk, worden referentialiteit (functie) en morfofonologisch uitdrukkingstype (vorm) bestudeerd als twee onafhankelijke typologische parameters. De data laat zien dat, in individuele talen, persoonsmarkering in hoofd-modificeerdersrelaties nooit minder referentieel en nooit minder vormelijk onafhankelijk is dan persoonsmarkering in hoofd-argumentsrelaties. Cross-linguïstisch krijgen possessieve modificeerders dus een meer referentiële en een meer vormelijk onafhankelijke uitdrukking dan

possessieve argumenten. Deze bevinding kan wederom worden toegeschreven aan de functionele gemarkeerdheid van modificeerders, met als gevolg dat zij meer expressieve markering vereisen dan argumenten. Daarnaast ondersteunt deze bevinding de breed gedragen aanname dat de markering van onvervreemdbaar bezit een hogere mate van grammaticalizatie laat zien dan de markering van vervreemdbaar bezit, maar voor vorm en functie afzonderlijk.

In Hoofdstuk 3 laat ik daarnaast zien dat de relatie tussen referentialiteit (functie) en morfo-fonologisch uitdrukkingstype (vorm) niet absoluut is, maar relatief. Uit de data blijkt dat markeerders met een hoge mate van referentialiteit niet ook een hoge mate van vormelijke onafhankelijkheid hoeven te laten zien, en dat markeerders met een lage mate van referentialiteit niet ook een lage mate van vormelijke onafhankelijkheid hoeven te laten zien. In individuele talen hebben meer referentiële markeerders echter nooit een lagere mate van vormelijke onafhankelijkheid dan minder referentiële markeerders. Vanuit diachroon perspectief suggereert deze bevinding dat vorm en functie zich ontwikkelen in dezelfde richting, maar niet op dezelfde snelheid. Dit duidt op een veel specifiekere relatie tussen vorm en functie dan vaak wordt aangenomen in de literatuur.

Tot slot laat ik in Hoofdstuk 4 zien dat er een robuuste relatie bestaat tussen het onderscheid in modificeerders en argumenten en de mate waarin talen dezelfde morfosyntactische vorm gebruiken om de afhankelijkheidsrelatie te markeren in possessieve NCs, adpositionele constituenten en werkwoordelijke hoofdzinnen. De mate waarin deze constituenten en zinnen dezelfde markering ontvangen, hangt vaak af van eigenschappen van het hoofd, zoals het type naamwoord of adpositie, of referentiële eigenschappen van de modificeerder of het argument, zoals persoon, menselijkheid en (pro)nominaliteit. In deze studie neem ik daarom deze condities op identieke codering mee. De afhankelijkheidsrelaties die bestudeerd worden, vormen drie logische groepen: modificeerders in constituenten (bezitters van niet-relatieve naamwoorden), argumenten in constituenten (bezitters van relationele naamwoorden, adpositionele constituenten) en argumenten in hoofdzinnen (de argumenten van één- en tweelaatsige werkwoordelijke predicaten). De data laat zien dat als in een taal modificeerders in constituenten dezelfde markering ontvangen – bijvoorbeeld dezelfde persoonsmarkeerder of casus – als een of meer argumenten in zinnen, argumenten in constituenten deze markering ook ontvangen. Deze bevinding laat zien dat zowel het semantische type relatie (hoofd-modificeerder vs. hoofd-argument) als de syntactische categorie van de relatie (constituent vs. zin) de mate van identieke markering van afhankelijkheidsrelaties bepaalt.

Een andere, specifiekere bevinding is dat als in een taal bezitters van niet-relatieve naamwoorden dezelfde markering ontvangen als een of meer argumenten in zinnen, argumenten in adpositionele constituenten deze markering ook ontvangen. Dit resultaat kan enerzijds worden toegeschreven aan de gedeelde syntactische categorie (constituent) van possessieve NCs en adpositionele constituenten, en anderzijds aan de historische connectie tussen adpositionele constituenten en zowel possessieve NCs als werkwoordelijke hoofdzinnen.

Samengevat laten de bevindingen van deze studie zien dat de cross-linguïstische uitdrukking van afhankelijkheidsrelaties in grote mate bepaald wordt door het semantische onderscheid tussen modificeerders en argumenten, niet alleen in possessieve NCs, maar ook daarbuiten.